

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Αρ. Φακ.:

ΓΕΠ 11.17.07.05.367

ΓΕΠ 11.17.07.05.366

ΓΕΠ 11.17.07.05.372

ΓΕΠ 11.17.07.05.359

Αρ. Τηλ.: 22872316

Αρ. Φαξ.: 22872365

Email: childcom@ccr.gov.cy

14 Ιουνίου 2019

ΕΠΕΙΓΟΝ

Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού

Θέμα: Διαφοροποίηση εξεταστικών δοκιμιών και παραπομπή παιδιών που λαμβάνουν Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση σε ανεξετάσιες

- Υποβολή παραπόνου για διερεύνηση δυνάμει του άρθρου 4 (2)(θ) των Νόμων 74(I) /2007 και 44(I)/2014
- Έλεγχος και παρακολούθηση νομοθεσιών και πρακτικών, με στόχο την εναρμόνιση τους με διεθνή επίπεδα διασφάλισης δικαιωμάτων του παιδιού δυνάμει του άρθρου 4(1) (ε) των Νόμων 74(I)/2007 και 44 (I)/2014

Αναφέρομαι σε πρόσφατα παράπονα που μου υποβλήθηκαν από γονείς παιδιών με αναπηρία (ΓΕΠ11.17.07.05.367, ΓΕΠ11.17.07.05.366), από δικηγόρο που εκπροσωπεί παιδί με αναπηρία (ΓΕΠ11.17.07.05.359) και από σχολικό ψυχολόγο (ΓΕΠ 11.17.07.05.372), καθώς επίσης σε δημοσιεύματα με τίτλο «Άφησαν ανεξεταστέα 13χρονη μαθήτρια με σύνδρομο Down» και «Έκοψαν μαθήτρια με Down», ημερομηνίας

7/6/2019, στις εφημερίδες «Αλήθεια» και «Φιλελεύθερος», αντίστοιχα, και σε τηλεφωνικές συνομιλίες ανάμεσα σε παραπονούμενους γονείς και σε λειτουργούς του Γραφείου μου, σε σχέση με το πιο πάνω θέμα. Για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων, τα ονόματα των παραπονούμενων δεν αναφέρονται στον βασικό κορμό της παρούσας επιστολής, επισυνάπτεται όμως σχετικό Παράρτημα με πλήρη στοιχεία, το οποίο γνωστοποιείται μόνο στα αρμόδια τμήματα του ΥΠΠ για ενέργειες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους.

2. Σύμφωνα με το περιεχόμενο των παραπόνων και των δημοσιευμάτων, αριθμός παιδιών που λαμβάνουν Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (συμπεριλαμβανομένων παιδιών με αναπηρία ή/και παιδιών που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση), μειονεκτούν έναντι των άλλων παιδιών στις τελικές εξετάσεις, κυρίως για δύο λόγους:

α) Λόγω της ανεπαρκούς εφαρμογής των αναγκαίων υποστηρικτικών μηχανισμών, καθ' όλη τη διάρκεια της μαθησιακής πορείας των μαθητών, ώστε να διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση στη διδασκαλία σε πλαίσιο μη-διάκρισης. Ως εκ τούτου, τα επηρεαζόμενα παιδιά βιώνουν αρνητικά αισθήματα ματαίωσης και απόρριψης, τα οποία σχετίζονται με το άγχος της σχολικής αποτυχίας.

β) Εξαιτίας της μορφής του εξεταστικού δοκιμίου, τα παιδιά παρεμποδίζονται να αποδώσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Κάποια από αυτά τα παιδιά αντιμετωπίζουν και τον κίνδυνο στασιμότητας, λόγω της άρνησης των σχολικών μονάδων να παραχωρήσουν διαφοροποιημένα δοκίμια τελικών εξετάσεων, τα οποία να είναι προσαρμοσμένα στις επιστημονικά αξιολογημένες τους ανάγκες.

3. Περαιτέρω, μερίδα γονέων αποτάθηκαν στο Γραφείο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ), αλλά, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, η απάντηση που έλαβαν από ανώτερους λειτουργούς του ΥΠΠ είναι ότι, η υφιστάμενη νομοθεσία δεν προβλέπει διαφοροποίηση στις τελικές εξετάσεις και, ως εκ τούτου, το ΥΠΠ δεν προτίθεται να ετοιμάσει διαφοροποιημένα δοκίμια μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και της εφαρμογής του νέου Νόμου για την ενιαία εκπαίδευση.

4. Για το θέμα της διαφοροποίησης, σύμφωνα με τον περί Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμο [Ν.113(Ι)/1999, όπως τροποποιήθηκε], ο οποίος απευθύνεται σε παιδιά με αναπηρία ή/και σε παιδιά που εμπίπτουν στη μέχρι προτινός αντίληψη περί εξυπηρέτησης «ειδικών αναγκών», ισχύουν, μεταξύ άλλων, οι εξής πρόνοιες:

«Παιδιά για τα οποία έχει προσδιοριστεί ειδική αγωγή και εκπαίδευση φοιτούν σε συνηθισμένα σχολεία με κατάλληλες υποδομές, σύμφωνα με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Υπουργείου, προσαρμοσμένο στις δικές τους ανάγκες και στο εξατομικευμένο πρόγραμμά τους.» [Άρθρο 18(1)]

«Παιδιά για τα οποία έχει προσδιοριστεί ειδική αγωγή και εκπαίδευση υποβάλλονται σε εξετάσεις και σε διαγωνίσματα του ίδιου επιπέδου και απαιτήσεων όπως και για τους υπόλοιπους μαθητές, που προνοούνται από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, προσαρμοσμένα στις επιστημονικά αξιολογημένες ειδικές τους ανάγκες.»
[Άρθρο 18(4)(α)]

5. Επιπλέον, οι περί Λειτουργίας των Δημόσιων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης Κανονισμοί του 2017, αναφέρουν ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό:

«είναι υπεύθυνο για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε τάξεις μικτής ικανότητας με τρόπο που να απευθύνεται και στις δυνατότητες ατόμων με αναπηρίες ή παιδιών ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης που φοιτούν στις τάξεις και στα τμήματα αυτά» [Άρθρο 30(14)]

Με βάση τα πιο πάνω και, θεωρώντας την αξιολόγηση ως αναπόσπαστο κομμάτι της διδακτικής πράξης, προκύπτει ότι, οι πρόνοιες των σχετικών κανονισμών ως προς τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, επιβάλλουν και αντίστοιχες αναπροσαρμογές ως προς την αξιολόγηση, ούτως ώστε να παραχωρούνται στους μαθητές οι «εύλογες προσαρμογές» που προβλέπονται για άτομα με αναπηρία, σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία¹.

6. Περαιτέρω, σύμφωνα με τους εν λόγω Κανονισμούς, **ο υπεύθυνος τμήματος έχει ξεκάθαρη παιδαγωγική ευθύνη απέναντι στην στήριξη κάθε μαθητή του τμήματος** [Άρθρο 31(1)(α)] και ως προς την προώθηση ενεργειών για χειρισμό σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στον παιδαγωγικό ή στον μαθησιακό τομέα ή στον τομέα συμπεριφοράς, ούτως ώστε οι μαθητές να λάβουν την αναγκαία ενισχυτική διδασκαλία, ψυχολογική στήριξη, στήριξη σε θέματα αγωγής και μέτρα βελτίωσης της αυτοεικόνας του μαθητή [Άρθρο 31(1)(ε)].

7. Σε σχέση με τις αποφάσεις καθηγητικών συλλόγων για προαγωγή ή απόλυση μαθητών, ανάμεσα σε άλλα, οι Κανονισμοί προνοούν ξεκάθαρα τη «**διασφάλιση των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της αξιοκρατίας**» [Άρθρο 16(1)(β)], καθώς επίσης:

«ανάγκη εξέτασης κάθε περίπτωσης ξεχωριστά και αποφυγή γενικεύσεων που έχουν τυπική αντικειμενικότητα, αλλά δεν περιέχουν την ουσιαστική πτυχή της θεώρησης ειδικών λόγων ή συνθηκών που πιθανό να τεκμηριώνουν περαιτέρω εξέταση/ μελέτη και λήψη απόφασης» [Άρθρο 16(1)(γ)]

¹ http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dsid/dsid.nsf/dsiped08_gr/dsiped08_gr?OpenDocument

8. Περαιτέρω, για το θέμα της στασιμότητας παιδιών με συναισθηματικές δυσκολίες, έχω δημοσιοποιήσει σχετικό Πόρισμα², επισημαίνοντας τις οριζόντιες αρχές που διέπουν την ερμηνεία και εφαρμογή των εν λόγω Κανονισμών, στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού³, όπως αυτό ορίζεται ξεκάθαρα στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του Παιδιού⁴. Στο εν λόγω Πόρισμα έχω τονίσει ότι:

«Οποιοδήποτε πρόσωπο ή/και δημόσια αρχή εμπλέκεται με οποιοδήποτε τρόπο στην ερμηνεία και εφαρμογή των παρόντων Κανονισμών έχει υποχρέωση, ανεξάρτητα από το κατά πόσο αυτό αναφέρεται σε συγκεκριμένο άρθρο ή μη, να ερμηνεύει και να εφαρμόζει τις διατάξεις του [...] λαμβάνοντας υπόψη πρωτίστως το συμφέρον του παιδιού, κατά τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης η οποία το επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα» (σ.8).

9. Ανάμεσα στις διαπιστώσεις μου, έχω επισημάνει ότι, η απόδοση απόλυτης εξουσίας στους Καθηγητικούς Συλλόγους, σε σχέση με τη λήψη απόφασης για στασιμότητα, είναι προβληματική, καθ' ό,τι επιτρέπεται σε αυτούς να παραγνωρίσουν τις οποιεσδήποτε εισηγήσεις, από όπου και αν αυτές προέρχονται, είτε από ειδικούς, είτε και το ΥΠΠ. Ως εκ τούτου, έχω εισηγηθεί όπως, το ΥΠΠ μεριμνήσει ούτως ώστε:

«να θεσμοθετηθούν διαδικασίες οι οποίες να διασφαλίζουν ότι το σώμα που θα λάβει την απόφαση για στασιμότητα έχει αξιολογήσει τις πιθανές επιπτώσεις (αρνητικές και θετικές) της απόφασης στο παιδί/παιδιά. Αυτό, ενδεχομένως, να μπορεί να γίνει με την ανάπτυξη ενός «πρωτοκόλλου διαδικασιών [...]» Περαιτέρω, **«ενδεχομένως να κριθεί αναγκαία η πάγια συμμετοχή στις συνεδριάσεις του Καθηγητικού Συλλόγου ειδικών από τις υποστηρικτικές ειδικότητες (π.χ. ψυχολόγοι, ψυχίατροι, κοινωνικοί λειτουργοί). Το ΥΠΠ θα πρέπει να εξετάσει, στο πλαίσιο αυτό, πώς και με ποιο τρόπο η απόφαση των υποστηρικτικών ειδικοτήτων θα εισακούεται και θα λαμβάνεται υπόψη.»** (σ.11-12)

10. Συνοψίζοντας τα πιο πάνω, η παρέμβαση μου εστιάζεται σε τρεις πτυχές:

A) Στην υποχρέωση του ΥΠΠ/ των σχολικών μονάδων για συστηματική αναπροσαρμογή της διδακτικής πράξης, σύμφωνα με τις επιστημονικά αξιολογημένες

² «Πόρισμα Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Λήδας Κουρσουμπά αναφορικά με το θέμα της στασιμότητας παιδιών με συναισθηματικές δυσκολίες» (Σεπτέμβριος 2018). Το Πόρισμα βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού www.childcom.org.cy στο σύνδεσμο «Επίσημες Θέσεις, Εκθέσεις και Πορίσματα της Επιτρόπου».

³ Committee on the Rights of the Child (2013): General comment No.14 on the right of the child to have his or her best interest taken as a primary consideration (art.3, para.1).

⁴ Convention on the Rights of the Child, New York, 20 November 1989, <http://www.childcom.org.cy/ccr/ccr.nsf/All/EC4B08A25498EE64C2257463002670A7?OpenDocument> (Η Κύπρος κύρωσε τη Σύμβαση στις 7 Φεβρουαρίου 1991)

ανάγκες και το εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης παιδιών. Σε αυτή την πτυχή συμπεριλαμβάνεται και η λήψη μέτρων για παραχώρηση διαφοροποιημένων, αλλά ιδίου επιπέδου, εξεταστικών δοκιμίων (διαγωνισμάτων και τελικών εξετάσεων).

Β) Στην έγκαιρη αξιοποίηση εκ μέρους των διευθυντικών ομάδων και των υπεύθυνων καθηγητών τμημάτων, όλων των παιδαγωγικών ή άλλων μέτρων που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το Άρθρο 31(1)(ιε) των Κανονισμών, ώστε να αποφεύγεται η παραπομπή παιδιών με αναπηρία σε ανεξετάσεις, ειδικότερα σε περίπτωση που δεν εφαρμόζεται αξιόπιστα και τεκμηριωμένα η προβλεπόμενη διαφοροποίηση.

Γ) Στον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται αποφάσεις για στασιμότητα παιδιών.

Αναφορικά με αυτές τις πτυχές, έχω διατυπώσει διαχρονικά σωρεία εισηγήσεων ως προς τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, τον τρόπο λειτουργίας της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, την αναλυτική τεκμηρίωση των αποφάσεων που λαμβάνονται σε σχέση με το πλαίσιο φοίτησης παιδιών, τους μηχανισμούς υποστήριξης για άρση των παραγόντων που παρεμποδίζουν την ισότιμη πρόσβαση όλων των παιδιών στην εκπαίδευση σε πλαίσιο μη-διάκρισης, τις αποφάσεις για στασιμότητα κ.ά. Ως εκ τούτου, παραπέμπω στις Εκθέσεις/ Θέσεις/ Πορίσματα που έχω δημοσιοποιήσει κατά καιρούς, τα οποία βρίσκονται αναρτημένα στην ιστοσελίδα⁵ μου.

11. Υπό το φως των πιο πάνω, παρακαλώ όπως ενημερωθώ, το συντομότερο δυνατό, για τα εξής:

- i. Σε σχέση με την περίπτωση ΓΕΠ11.17.07.05.367, παρακαλώ όπως ενημερωθώ, ειδικότερα, για το είδος της στήριξης που έχει λάβει η μαθήτρια, καθώς επίσης τις αλλαγές ή/και διευκολύνσεις που της παραχωρήθηκαν στη βάση της απόφασης της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Ποια μέτρα λήφθηκαν **καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς**, στο πλαίσιο της αναπροσαρμογής της διδασκαλίας και της αξιολόγησης, βάσει των επιστημονικά αξιολογημένων αναγκών του παιδιού;
- ii. Σε σχέση με την περίπτωση ΓΕΠ11.17.07.05.359, παρακαλώ όπως ενημερωθώ, ειδικότερα, για την απόφαση που λήφθηκε αναφορικά με το αίτημα της μαθήτριας για αναπροσαρμογή της μορφής σχεδιαγραμματικών ασκήσεων στις τελικές εξετάσεις.
- iii. Κατά πόσο το ΥΠΠ εφαρμόζει ή προτίθεται να εφαρμόσει το μέτρο της διαφοροποίησης στις τελικές εξετάσεις, αναπροσαρμόζοντας τα εξεταστικά δοκίμια στις επιστημονικά αξιολογημένες ανάγκες των παιδιών. Αν ναι, με ποιο τρόπο εφαρμόζεται η διαφοροποίηση; Αν όχι, τους λόγους για τους οποίους δεν εφαρμόζεται.

⁵ Ιστοσελίδα της Επιτροπής Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού www.childcom.org.cy στο σύνδεσμο «Επίσημες Θέσεις, Εκθέσεις και Πορίσματα της Επιτροπής».

- iv. Κατά πόσο και με ποιο τρόπο συνυπολογίζεται το συμφέρον του παιδιού σε περιπτώσεις παιδιών με αναπηρία ή/και με σοβαρό ιστορικό ευαλωτότητας, τα οποία παραπέμπονται σε ανεξετάσεις.
 - v. Ποια η θέση του ΥΠΠ σε σχέση με το αίτημα μερίδας γονέων για διαφοροποίηση εξεταστικών δοκιμών στις Παγκύπριες Εξετάσεις;
12. Παραμένω στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση.

Λήδα Κουρσουμπά
Επίτροπος Προστασίας
των Δικαιωμάτων του Παιδιού

Κοιν.:

Αν. Γενικό Διευθυντή ΥΠΠ (επισυνάπτεται Παράρτημα)
Διευθυντή Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης, ΥΠΠ (επισυνάπτεται Παράρτημα)
Παραπονούμενους (χωρίς Παράρτημα – ταχυδρομικώς ή email)

ΧΚ/ΓΧ